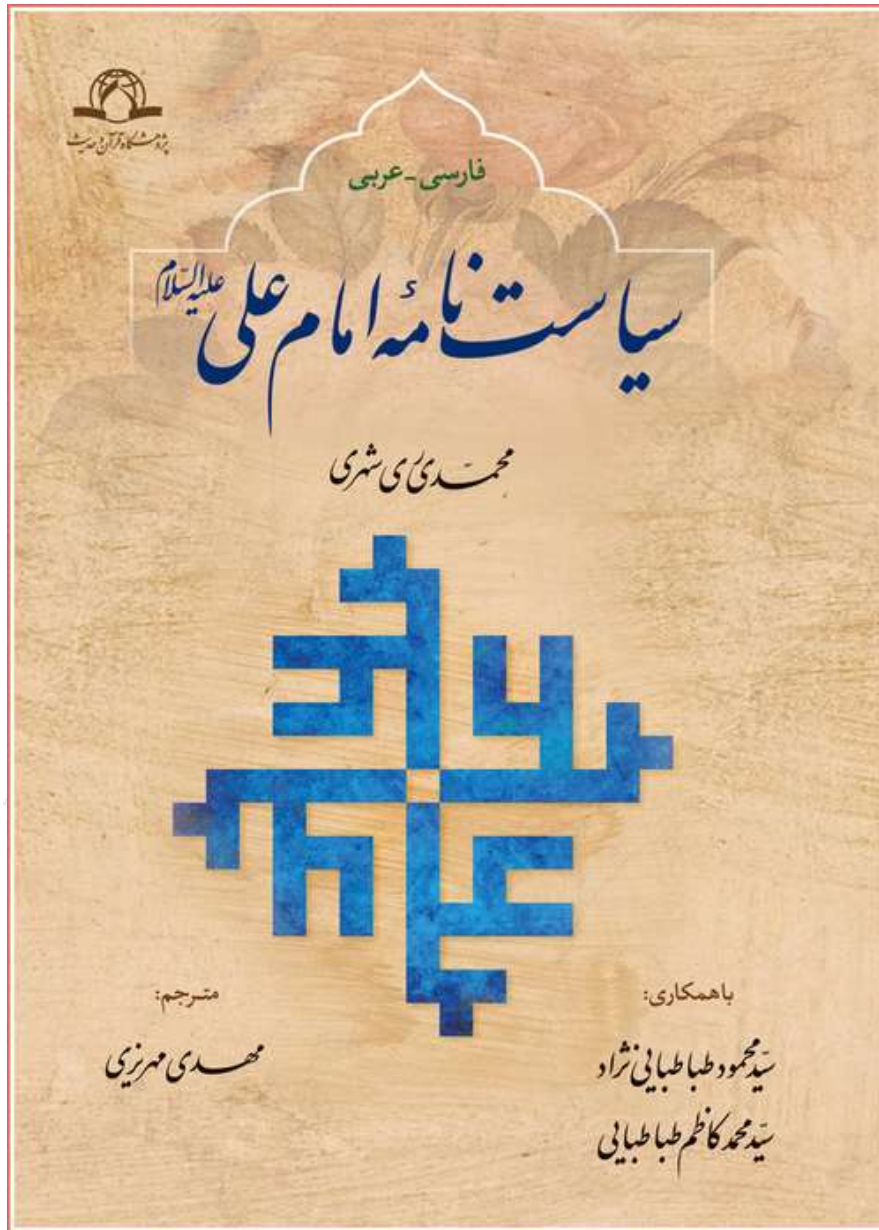

بسم الله الرحمن الرحيم

سیاست نامہ امام علی علیہ السلام

پدیدآورنده: محمدی ری شہری، با همکاری: سید محمود طباطبائی نژاد، مترجم: مہدی

مہرزی، قم، دارالحدیث، ۶۷۵ ص، وزیری

فهرست مطالب

پیش‌گفتار

سخن مترجم

در باره ترجمه... ۲۰

درآمد

(۱) سیاست در دو مکتب... ۲۳

سیاست اموی... ۲۵

سیاست علوی... ۲۶

اصلاحات علوی... ۲۷

سیاست علوی در رویارویی با انحراف‌ها... ۲۸

سیاست اصلاح اداری و اقتصادی... ۲۹

سیاست اصلاح فرهنگی... ۳۲

(۲) مبانی حکومت بر دل‌ها... ۳۵

يك . سیاست‌های اداری... ۳۷

۱ . صداقت در سیاست... ۳۷

۲ . حق‌مداری... ۳۹

۳ . قانون‌گرایی... ۳۹

۴ . انضباط اداری... ۴۰

۵ . گزینش کارگزاران شایسته و توانمند... ۴۱

۶ . تأمین نیازهای اقتصادی کارگزاران... ۴۱

۷ . توجه ویژه به نیروهای مسلح... ۴۲

۸ . لزوم تشکیلات ناظر بر عملکرد کارگزاران...۴۲

۹ . پذیرش هدیه ، هرگز!...۴۳

۱۰ . قاطعیت توأم با مدارا...۴۳

دو . سیاست‌های فرهنگی...۴۴

۱ . توسعه آموزش و پرورش...۴۴

۲ . تصحیح فرهنگ عمومی...۴۵

۳ . نقد ، آری! چاپلوسی ، هرگز!...۴۶

۴ . برخورد امام علی علیه‌السلام با انتقادهای ویرانگر...۴۹

۵ . حق‌گرایی ، نه شخصیت‌گرایی...۴۹

سه . سیاست‌های اقتصادی...۵۰

۱ . ترویج فرهنگ کار...۵۰

۲ . توسعه کشاورزی...۵۱

۳ . توسعه صنعت...۵۱

۴ . توسعه تجارت...۵۲

۵ . نظارت مستقیم بر بازار...۵۲

۶ . اخذ منصفانه مالیات...۵۳

۷ . عدم تأخیر در توزیع اموال عمومی...۵۴

۸ . لزوم بهره‌وری همسان مردم از اموال عمومی...۵۴

۹ . تأمین نیازهای اولیه زندگی برای همه...۵۴

۱۰ . ممنوعیت بخشش از اموال عمومی...۵۵

۱۱ . امتیازدادن به نزدیکان ، هرگز!...۵۶

۱۲ . صرفه‌جویی در اموال عمومی...۵۶

چهار . سیاست‌های اجتماعی...۵۷

۱ . عدالت اجتماعی...۵۷

۲ . پاسداری از حقوق مردم...۵۸

حقوق متقابل مردم و رهبر...۶۰

۳ . توسعه آزادی‌های مشروع و سازنده...۶۲

۴ . مردم‌داری...۶۳

۵ . حمایت از ستم‌دیدگان...۶۴

۶ . تأسیس «بیت القصاص (صندوق شکایات)»...۶۵

۷ . تلاش برای همدلی و وحدت جامعه...۶۶

پنج . سیاست‌های قضایی...۶۷

۱ . گزینش بهترین‌ها برای تصدی داور...۶۷

۲ . تأمین نیازهای اقتصادی قضا...۶۸

۳ . امنیت شغلی قضا...۶۸

۴ . رعایت آداب قضا...۶۹

۵ . نظارت دقیق بر عملکرد داوران...۷۰

۶ . وحدت رویه قضایی...۷۰

۷ . تساوی همگان در برابر قانون...۷۰

۸ . جایگاه مصالح نظام اسلامی در صدور حکم...۷۱

شش . سیاست‌های امنیتی...۷۲

۱ . تأسیس نظام اطلاعاتی کارآمد...۷۲

۲ . تشنّج زدایی...۷۲

۳ . هوشیاری و زمان شناسی...۷۳

۴ . پرهیز از رعب آفرینی و وحشت گستری...۷۳

۵ . قانون گرایی در برخورد با مجرمان...۷۴

۶ . مدارا با مخالفان سیاسی...۷۴

هفت . سیاست‌های نظامی...۷۵

۱ . اهتمام به آموزش‌های رزمی و سازماندهی سپاه...۷۵

۲ . تشکیل نیروی مخصوص...۷۶

۳ . تقویت روحیه سپاه...۷۷

۴ . چاره‌اندیشی نیرنگ‌آمیز در جنگ...۷۹

۵ . اخلاق جنگ...۸۱

الف - آغاز به جنگ ، هرگز!...۸۱

ب - دعوت نکردن به جنگ...۸۲

ج - مصونیت سیاسی فرستادگان دشمن...۸۲

د - اقامه حجّت ، قبل از شروع جنگ...۸۳

ه - نیایش در هنگام جنگ...۸۳

و - شروع کردن جنگ در بعد از ظهر...۸۴

ز - رفتار نیک با بازماندگان دشمن...۸۴

هشت . سیاست‌های بین‌المللی...۸۴

۱ . سیاست‌های تداوم بخش حکومت...۸۵

۲ . سیاست‌های سقوط‌آفرین...۸۶

۳ . سیاست‌های کارآمد بین‌المللی... ۸۷

جمع‌بندی سیاست‌های امام علی علیه‌السلام... ۸۸

(۳) دفاع کلی از سیاستمداری امام علی علیه‌السلام... ۸۹

(۴) دلایل تنهایی امام علی علیه‌السلام... ۹۵

طرح مسئله... ۹۵

۱ . نقش خواص در دگرگونی‌های سیاسی و اجتماعی... ۹۷

۲ . نقش مردم کوفه در حکومت علی علیه‌السلام... ۹۸

تنهایی علی علیه‌السلام از زبان خود او... ۹۹

۱ . تضاد خواست‌ها... ۱۰۰

۲ . خیانت خواص و پیروی عوام از آنان... ۱۰۲

گامی فراتر در تبیین ریشه‌ها... ۱۰۴

درد گزاری‌ها ، اتمام حجت برای همگان... ۱۰۷

با نخبگان (خواص)... ۱۰۷

هشدار به عوام... ۱۰۸

خطر ترك امر به معروف و نهی از منکر... ۱۱۰

۳ . عدالت در توزیع... ۱۱۳

۴ . اجتناب از ابزارهای نامشروع در اجرای فرمان... ۱۱۷

تحقق پیشگویی‌های امام علی علیه‌السلام... ۱۲۰

۵ . عوامل جنبی... ۱۲۷

الف - شبهه جنگ با اهل قبله... ۱۲۷

ب - خستگی رزم‌آوران از جنگ بدون غنیمت... ۱۲۹

ج - از دست دادن یاران برجسته... ۱۳۱

اوج قدرت رهبری در اوج تنهایی... ۱۳۴

فصل یکم : بیعت نور

۱ / ۱ تاریخ بیعت با امام... ۱۳۹

۱ / ۲ آزادی مردم در انتخاب امام... ۱۴۱

۱ / ۳ بی میلی امام به حکومت... ۱۴۳

تحلیلی درباره علل ناخشنودی امام علی علیه السلام از پذیرش حکومت... ۱۵۱

۱ / ۴ انگیزه‌های امام برای پذیرش حکومت... ۱۵۷

۱ / ۵ نخستین کسی که بیعت کرد... ۱۶۱

نسبت دادن «فال بد زدن» به امام... ۱۶۵

۱ / ۶ روی آوردن مردم برای بیعت... ۱۶۷

۱ / ۷ بیعت عموم مردم... ۱۷۱

۱ / ۸ سخنان گروهی از یاران امام علی علیه السلام پس از بیعت... ۱۷۷

۱ / ۹ روی گردانندگان از بیعت با امام... ۱۷۹

۱ / ۱۰ زندگی نامه گروهی از روی گردانندگان از بیعت... ۱۹۷

۱ / ۱۰ - ۱ عبد الله بن عمر بن خطاب... ۱۹۷

۱ / ۱۰ - ۲ سعد بن ابی وقاص... ۲۱۱

۱ / ۱۰ - ۳ محمد بن مسلمه... ۲۱۷

۱ / ۱۰ - ۴ أسامة بن زید... ۲۱۷

۱ / ۱۰ - ۵ حسان بن ثابت... ۲۱۹

فصل دوم : اصلاحات علوی

- ۲ / ۱ فریاد عدالت و پژواک آن... ۲۲۳
- ۲ / ۲ کنار نهادن کارگزاران عثمان... ۲۴۵
- ۲ / ۳ بازگرداندن ثروت‌های عمومی... ۲۵۳
- ۲ / ۴ دشواری پاره‌ای اصلاحات... ۲۵۵

فصل سوم : سیاست‌های اداری

- ۳ / ۱ راستی در سیاست... ۲۶۳
- ۳ / ۲ حق‌مداری... ۲۶۵
- ۳ / ۳ قانون‌گرایی... ۲۶۹
- ۳ / ۴ سازش‌ناپذیری... ۲۷۱
- ۳ / ۵ برنامه‌ریزی و سازماندهی... ۲۷۳
- ۳ / ۶ گزینش کارگزاران شایسته... ۲۷۵
- ۳ / ۷ به کار نگرفتن خائنان و ناتوانان... ۲۷۹
- ۳ / ۸ گشاده‌دستی در روزی کارگزاران... ۲۸۳
- ۳ / ۹ برگزیدن دیده‌بان برای مراقبت از کارگزاران... ۲۸۳
- ۳ / ۱۰ تشویق درستکار و تنبیه خطاکار... ۲۸۵
- ۳ / ۱۱ قاطعیت در برابر کارگزاران... ۲۸۷
- ۳ / ۱۱ - ۱ اشعث بن قیس... ۲۸۷
- ۳ / ۱۱ - ۲ زیاد بن ابیه... ۲۸۹
- ۳ / ۱۱ - ۳ شریح قاضی... ۲۹۱
- ۳ / ۱۱ - ۴ عبد الله بن عباس... ۲۹۳
- ۳ / ۱۱ - ۵ عثمان بن حنیف... ۲۹۵

۳ / ۱۱ - ۶ قدامة بن عجلان... ۳۰۱

۳ / ۱۱ - ۷ مصقلة بن هبیره... ۳۰۱

۳ / ۱۱ - ۸ منذر بن جارود... ۳۰۵

۳ / ۱۲ - کنار نهادن کارگزاران خیانت‌پیشه... ۳۰۷

۳ / ۱۳ - کیفر دادن کارگزاران خیانت‌پیشه... ۳۱۱

۳ / ۱۴ - منع کارگزاران از پذیرش هدیه... ۳۱۳

۳ / ۱۵ - بیوند درستی و نرمی... ۳۱۵

فصل چهارم: سیاست‌های فرهنگی

۴ / ۱ - توسعه آموزش و پرورش... ۳۱۹

۴ / ۲ - نهی از برهم زدن سنت‌های پسندیده... ۳۲۳

۴ / ۳ - ستیز با سنت‌های ناپسند... ۳۲۵

۴ / ۴ - پرهیز از مراسم استقبال... ۳۲۷

۴ / ۵ - انتقاد، نه ستایش!... ۳۲۹

۴ / ۶ - حق مداری در شناخت مردان... ۳۳۳

فصل پنجم: سیاست‌های اقتصادی

۵ / ۱ - تشویق به کار... ۳۳۷

۵ / ۲ - آبادانی شهرها... ۳۴۱

۵ / ۳ - توسعه کشاورزی... ۳۴۱

۵ / ۴ - توسعه صنعتی... ۳۴۳

۵ / ۵ - توسعه تجاری... ۳۴۵

۵ / ۶ - بازرسی مستقیم بازار... ۳۴۷

۷ / ۵ جلوگیری از احتکار...۳۵۹

۸ / ۵ سیاست مالیاتی...۳۶۱

۹ / ۵ به تأخیر نینداختن تقسیم ثروت‌های عمومی...۳۷۵

۱۰ / ۵ تقسیم برابر ثروت‌های عمومی...۳۸۳

توضیحی در باره چگونگی تقسیم درآمدهای عمومی در صدر اسلام...۳۹۵

۱. مصارف خاص...۳۹۵

۲. مصارف عام...۳۹۵

۱۱ / ۵ فراهم ساختن امکانات اولیه زندگی برای همه...۳۹۹

۱۲ / ۵ حمایت از طبقه‌های پایین جامعه...۴۰۱

۱۳ / ۵ اهتمام ویژه به یتیمان...۴۰۵

۱۴ / ۵ جلوگیری از دست و دل بازی در اموال عمومی...۴۱۱

۱۵ / ۵ برتر نداشتن فرزندان و خویشان...۴۱۳

۱۵ / ۵ - ۱ حسن علیه‌السلام و حسین علیه‌السلام...۴۱۳

۱۵ / ۵ - ۲ ام کلثوم...۴۱۷

۱۵ / ۵ - ۳ عقیل...۴۲۱

۱۵ / ۵ - ۴ عبد الله بن جعفر...۴۲۷

۱۵ / ۵ - ۵ نوه امام...۴۲۷

۱۵ / ۵ - ۶ خواهر امام...۴۲۹

۱۵ / ۵ - ۷ کنیز امام...۴۲۹

۱۶ / ۵ پارسایی و احتیاط در هزینه کردن از بیت المال...۴۳۱

فصل ششم: سیاست‌های اجتماعی

۶ / ۱ به پا داشتن عدالت...۴۳۹

۶ / ۲ پایبندی به حقوق...۴۴۷

۶ / ۳ توسعه آزادی‌های سازنده...۴۵۱

۶ / ۴ اهتمام به خشنود سازی مردم...۴۵۳

۶ / ۵ مهربانی و دوستی با مردم...۴۵۵

۶ / ۶ ارتباط مستقیم با مردم...۴۵۷

۶ / ۷ تاب آوردن دشواری‌های مردم...۴۵۹

۶ / ۸ دوری از خشم...۴۶۳

۶ / ۹ پرهیز از پی‌جویی عیب‌ها...۴۶۳

۶ / ۱۰ آشکار ساختن عذرها برای دفع بدگمانی...۴۶۵

۶ / ۱۱ کمک به ستم‌دیدگان...۴۶۵

۶ / ۱۲ بنیاد نهادن صندوق شکایات...۴۷۳

۶ / ۱۳ بازرسی برای برچیدن ستم‌لشکریان...۴۷۳

۶ / ۱۴ کوشش در جهت اتحاد جامعه اسلامی...۴۷۵

فصل هفتم: سیاست‌های قضایی

۷ / ۱ گزینش نخبگان برای داوری...۴۸۵

۷ / ۲ تأمین مالی قضات...۴۸۵

۷ / ۳ امنیت شغلی قضات...۴۸۷

۷ / ۴ اهتمام به آداب داوری...۴۸۷

۷ / ۵ عزل قضات متخلف از رعایت آداب...۴۹۳

۷ / ۶ مراقبت از قضاوت قضات...۴۹۵

۷ / ۷ پرهیزاندن از قضاوت ستمگرانه و ناآگاهانه... ۴۹۵

۷ / ۸ داوری مستقیم امام... ۴۹۹

۷ / ۹ وحدت رویه قضایی... ۵۰۱

۷ / ۱۰ به پا داشتن حدود ، بر نزدیک و دور... ۵۰۳

۷ / ۱۱ تسلیم در برابر داوری... ۵۰۵

۷ / ۱۲ جایگاه مصلحت نظام اسلامی در صدور حکم... ۵۰۹

فصل هشتم : سیاست‌های امنیتی

۸ / ۱ اهمیت امنیت... ۵۱۳

۸ / ۲ کسب اطلاعات... ۵۱۵

۸ / ۳ اصلاح دشمنان... ۵۱۷

۸ / ۴ سازش به همراه زیرکی... ۵۲۱

۸ / ۵ پرهیز کامل از دشمن... ۵۲۱

۸ / ۶ کوچک نشمردن دشمن... ۵۲۵

۸ / ۷ خیرخواهی نخواستن از دشمن ، جز برای آزمودن... ۵۲۵

۸ / ۸ موقعیت‌شناسی در برخورد با دشمنان... ۵۲۷

۸ / ۹ کیفر ندادن بر پایه گمان و اتهام... ۵۲۷

۸ / ۱۰ پرهیزاندن از شکنجه... ۵۳۳

۸ / ۱۱ پرهیزاندن از دشنام... ۵۳۵

۸ / ۱۲ نرم‌خویی تا زمانی که توطئه در کار نباشد... ۵۳۷

۸ / ۱۳ تبعید یا زندانی کردن توطئه‌گران... ۵۴۱

فصل نهم : سیاست‌های جنگی

۹ / ۱ اهتمام به آموزش‌های نظامی... ۵۴۵

الف - آموزش سپاهیان... ۵۴۵

ب - آرایش سپاه... ۵۵۳

ج - جدا نشدن از سلاح در جنگ... ۵۵۵

د - بهره‌گیری از فرصت‌ها... ۵۵۷

ه - عقب‌نشینی تاکتیکی... ۵۵۷

۹ / ۲ تشکیل نیروهای ویژه... ۵۵۷

۹ / ۳ اهتمام ویژه به نیروهای مسلح... ۵۶۱

۹ / ۴ اهتمام به روحیه سپاه... ۵۶۳

الف - تشویق... ۵۶۳

ب - شعار... ۵۶۹

ج - تلقین پیروزی... ۵۷۳

د - پرهیزاندن از گریز... ۵۷۳

ه - پنهان کردن آنچه به روحیه سپاه، آسیب می‌رساند... ۵۷۵

۹ / ۵ نیرنگ... ۵۷۷

۹ / ۶ اخلاق جنگ... ۵۸۳

الف - پرهیز از آغاز کردن پیکار... ۵۸۳

ب - پرهیز از دعوت به پیکار... ۵۸۵

ج - مصونیت سیاسی فرستادگان... ۵۸۵

د - اقامه حجّت، پیش از نبرد... ۵۸۵

ه - نیایش به هنگام نبرد... ۵۸۷

و - آغاز کردن نبرد بعد از ظهر... ۵۸۹

ز - کمک کردن به ناتوان... ۵۸۹

ح - خوش رفتاری با باقی مانده دشمن... ۵۹۱

فصل دهم : سیاست‌های حکومتی

۱۰ / ۱ عوامل ماندگاری دولت‌ها... ۵۹۷

۱۰ / ۱ - ۱ برپا داشتن عدالت... ۵۹۷

۱۰ / ۱ - ۲ تدبیر نیکو... ۶۰۵

۱۰ / ۱ - ۳ نیک سیرتی... ۶۰۷

۱۰ / ۱ - ۴ بیداری و مراقبت از کارها... ۶۰۷

۱۰ / ۲ عوامل زوال دولت‌ها... ۶۰۹

۱۰ / ۲ - ۱ ستمگری... ۶۰۹

۱۰ / ۲ - ۲ خونریزی ناروا... ۶۱۳

۱۰ / ۲ - ۳ تدبیر نادرست... ۶۱۵

۱۰ / ۲ - ۴ خودکامگی... ۶۱۵

۱۰ / ۲ - ۵ ضایع کردن اصول و مبانی... ۶۱۹

۱۰ / ۳ توصیه‌هایی در روابط اجتماعی - سیاسی... ۶۱۹

۱۰ / ۳ - ۱ دیگران را با خود سنجیدن... ۶۱۹

۱۰ / ۳ - ۲ عزت‌گرایی... ۶۲۱

۱۰ / ۳ - ۳ پرهیز از دشمنی... ۶۲۳

۱۰ / ۳ - ۴ وفا به پیمان... ۶۲۷

۱۰ / ۳ - ۵ گزاردن امانت... ۶۲۹

۱۰ / ۳ - ۶ بهره‌گیری از دانش‌های دیگران... ۶۳۱

۱۰ / ۳ - ۷ استقلال فرهنگی... ۶۳۳

۱۰ / ۳ - ۸ گوناگون... ۶۳۵

فهرست‌ها

فهرست آیات... ۶۴۷

فهرست اعلام... ۶۵۱

فهرست جمعیت‌ها و قبیله‌ها... ۶۵۷

فهرست مکان‌ها... ۶۶۱

فهرست اشعار... ۶۶۳

فهرست زمان‌ها... ۶۶۴

فهرست غریب الحدیث... ۶۶۶

فهرست ادیان ، فرقه‌ها و مذاهب... ۶۶۹

فهرست منابع و مأخذ... ۶۷۱

پژوهشگاه قرآن و حدیث

پیش‌گفتار

سیاست‌نامه، کارآمدترین بخش موسوعه الإمام علی بن ابی طالب علیه‌السلام، برای کشورداری و ارجمندترین سرمایه برای ساماندهی تمدن اصیل اسلامی در جامعه امروز بشر است.

سیاست‌نامه امام علی علیه‌السلام، در واقع، سیاست‌نامه حاکمیت ارزش‌های انسانی است. از این رو، نه تنها برای جهان اسلام و سیاستمداران مسلمان، بلکه برای همه کسانی که از حاکمیت زور و زر و تزویر با نام‌های گوناگون رنج می‌برند و تشنه حکومت ارزش‌ها (و در رأس آنها: عدالت) هستند، بسی مفید و آموزنده است و به همین دلیل، این بخش از موسوعه الإمام علی علیه‌السلام، پیش از بخش‌های دیگر، به فارسی ترجمه شد و به صورت مستقل در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفت.

پیش از مطالعه این کتاب، توجه خوانندگان گرامی را به چند نکته جلب می‌کنم:

۱. سیاست‌نامه، برگردان کامل بخش پنجم از موسوعه الإمام علی علیه‌السلام به فارسی است که به دو شکل: «فارسی به همراه متن عربی» و «فارسی بدون متن عربی» عرضه می‌گردد.

۲. درآمد سیاست‌نامه، مشروح‌تر از «درآمد» بخش پنجم موسوعه الإمام علی علیه‌السلام است؛ چرا که تحلیلی با موضوع «علل تنها ماندن امام علی علیه‌السلام در اواخر دوره حکومت» و «دلایل عدم تداوم حکومت امام علی علیه‌السلام با وجود کارآمدی سیاست‌های ایشان» را نیز در بر دارد که از بخش هفتم آن کتاب، اخذ شده است.

۳. پس از انتشار چاپ نخست سیاست‌نامه امام علی علیه‌السلام، دیگر بخش‌های موسوعه الإمام علی علیه‌السلام نیز به فارسی ترجمه شد و اکنون نسخه کامل فارسی - عربی آن با عنوان دانش‌نامه امیر المؤمنین علیه‌السلام بر پایه قرآن، حدیث و تاریخ، در چهارده مجلد، در دسترس علاقه‌مندان است.

۴. آخرین اصلاحات انجام شده در متن دانش‌نامه امیر المؤمنین علیه‌السلام، در این ویرایش از سیاست‌نامه نیز اعمال گردیده است. به علاوه، متن عربی کتاب نیز اعراب‌گذاری شده است.

۵. آنچه در «درآمد» سیاست‌نامه آمده، جمع‌بندی سیاست‌های علوی است و برای آشنایی کامل با سیاست‌های امام علی علیه‌السلام در زمینه‌های گوناگون، مراجعه به متن کتاب، به ترتیب عناوین سیاست‌ها، ضروری است.

۶. نشانی‌های یاد شده در پاورقی «درآمد»، تنها بخشی از منابع مورد استناد در سیاست‌نامه اند. برای آشنایی با سایر منابع، مراجعه به متن کتاب، لازم است.

۷. ترجمه انگلیسی این کتاب نیز در سال ۲۰۱۰ م (۱۳۸۹ ش / ۱۴۳۱ ق) منتشر گردیده است.

خداوند سبحان را سپاس گزارم که با توفیق وی، کار ویرایش جدید این کتاب، با تنظیم و تکمیل این پیش‌گفتار در شب قدر، در زمانی بس مبارک، به سرانجام رسید. امید که با عنایت او، علاقه‌مندان به آشنایی بیشتر با سیره حکومتی امیر المؤمنین علیه‌السلام را سودمند افتد و به کار آید!

از همه همکاران ارجمند و دست‌اندرکاران تألیف موسوعة الامام علی بن ابي طالب علیه‌السلام، بویژه از دو فاضل گران‌قدر، آقایان سیدمحمدکاظم طباطبایی و سیدمحمد طباطبایی‌نژاد و نیز از استاد ارجمند آقای محمدعلی مهدوی‌راد — که ساماندهی تحلیل‌های آن را پذیرفتند — و همچنین استاد بزرگوار، آقای مهدی مهریزی — که کار ترجمه متن سیاست‌نامه را بر عهده داشته‌اند، صمیمانه سپاس گزارم و برای همگی از خداوند مَنَّان، پاداشی در خور فضل او و کرامت مولای متقیان، مسئلت دارم.

رَبَّنَا! تَقَبَّلْ مِنَّا، إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.

محمد محمدی ری‌شهری

۲۳ رمضان المبارک ۱۴۳۲

یکم شهریور ۱۳۹۰

سخن مترجم

شخصیت والای امیر مؤمنان علیه السلام و اندیشه‌های بلند و سیره خدایی او را، مسلمانان و بسیاری از اندیشمندان دیگر ادیان، به اجمال می‌شناسند. آنچه بر جای مانده است و شایسته است پژوهشگران بدان رو کنند، ژرفکاووی در دریای بی‌کرانه شخصیت و سیره او و عمق‌پیمایی در وادی‌های گسترده اندیشه و دانش اوست، تا بر پایه دست‌مایه‌ها و رهاوردها، از یک سو بتوان اندیشه‌های وی را مدون و منسجم کرد، و از دیگر سو، به راهبردهای عملی در عرصه زندگی فردی و اجتماعی دست یافت.

سیاست‌نامه امام علی علیه السلام، گامی در این راه است که با گردآوری و تنظیم متون حدیثی و تاریخی و تحلیل اجمالی آنها، زمینه تدوین اندیشه سیاسی و سیاست عملی امام علی علیه السلام را فراهم می‌کند. مروری کوتاه بر متون یاد شده، نشان می‌دهد که: عدالت، صداقت، احقاق حقوق، حرمت نهادن به انسان، تأمین معاش و فراهم آوردن رفاه عمومی، امنیت، ترویج و گسترش معنویت و... اصول اساسی در مکتب علوی اند، که ساختار حکومت و اقتدار حاکمیت، باید در برابر آنها انعطاف‌پذیر باشد، و امانت بودن حکومت، تنها با توجه به آنها معنا می‌یابد.

اینک نسخه فارسی — عربی این کتاب، تقدیم فارسی‌زبانان و دوستداران فرهنگ اهل بیت علیهم السلام می‌گردد، تا آنان نیز در چشیدن شیرینی‌های سخن امام علی علیه السلام و التذاذ از زیبایی‌های اندیشه او سهیم شوند.

در باره ترجمه

سیاست‌نامه امام علی علیه السلام، عمدتاً ترجمه بخش پنجم از موسوعة الامام علی بن ابی طالب علیه السلام فی الکتاب و السنة و التاریخ است. در ترجمه این کتاب، تلاش شد تا با حفظ روانی برگردان فارسی، از ساختار جمله‌های عربی خارج نشویم، گرچه کاری بس دشوار بود، بویژه که در این مجموعه، متن‌های بسیار متفاوتی از قبیل: نهج البلاغه، تاریخ الطبری، الکامل، تاریخ الیعقوبی، و... گرد آمده‌اند که هر یک را شیوه نگارش ویژه‌ای است و به دوره‌ای از ادبیات نگارشی، وابسته.

همچنین، سعی بر آن بود که ترجمه‌های در دسترس این متون، منظور نظر قرار گیرند و از آنها بهره گرفته شود، و باید یاد کرد که در ترجمه آیات قرآن، از ترجمه دکتر محمد مهدی فولادوند، بهره فراوان برده‌ایم و در برگردان فارسی نهج البلاغه و غرر الحکم، ترجمه‌های دکتر سیدجعفر شهیدی و آقاجمال خوانساری، مورد توجه بیشتر بوده است.

با این همه، دعوای درستی و بی‌نقصی در میان نیست و خُرده‌گیری‌های دوستداران فرهنگ و ادب را به دیده منت داریم.

مهدی مهریزی

یکم بهمن ۱۳۷۹

۲۵ شوال ۱۴۲۱